

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ԽՈՐԷՆԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՀԱՅՈՅ Ի ԳԱՀԻՐԷ

ՎԱԿԵՐԱՑԵԱԼ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏ- ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

16/28 Սեպտեմբեր 1895 ի ճիսից մեջ:

ԳԱՀԻՐԷ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

1895

ՄՆՊ
- ԳԱԶԻՐԷ -

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ԽՈՐԷՆԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ Ի ԳԱԶԻՐԷ

ՎԱԽԵՐՅՅԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ՎԱՐՋՈՒԲԵԱՆ ՊԱՏ- ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

16/28 Սեպտեմբեր 1895 ի նիստին մեջ:

ԳԱԶԻՐԷ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

1895

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ԽՈՐԷՆԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՅՈՅ Ի ԳԱՀԻՐԷ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ա.

Յայտագիր ուսմանց.

Յօդ. աւած 1. — Ազգային Խորհնեան երկսեռ
վարժարանս ունի ուսմանց յայտագիր մը՝ չեց տարի-
ներու բաժնուած (!) :

Աւանդելի ուսումներն են :

Կրօնք եւ բարոյագիտութիւն.

Հայերէն լեզու.

Արաբերէն լեզու (միայն մանկերու).

Փրանսերէն լեզու.

Թուրքականութիւն.

Ազգային Պատմութիւն.

Աշխարհագրութիւն.

(1) Տես այս շաժանմանց մանրամասնութիւնը ուսմանց ընդհանուր ծրագրին մէջ:

Երաժշտութիւն.

Ասեղնագործ, կար, ձեւ (միայն աղջկանց).

Մարմնամարզութիւն.

Դասընթացքի տարեկան բաժանումներն են.

Ա. Տարրական դասընթացք, երկու տարի. —

Տարիք տասնողիկ 7 — 8:

Բ. Միջին դասընթացք, երկու տարի. — Տարիք

տասնողիկ 9 — 10:

Գ. Բարձրագոյն դասընթացք, երկու տարի. —

Տարիք տասնողիկ 11 — 12:

Բ.

Պայմանք ընդունելութեան աշակերտաց.

Յօդ. 2. — Վարժարանն երկու սեռէ հայազգի
աշակերտներ կ'ընդունի՝

Ա. Եթէ վեց տարին լրացուցած է.

Բ. Եթէ պատուատուեալ է.

Գ. Եթէ ծանր յանցանքի համար արդէն դ պրոցի

վարչութեան որոշմամբ արտաքսուած չէ.

Դ. Եթէ Ազգ. Վարչութեան կողմանէ արտօնա-

գիր ունի 'ի ձեռին (տես յօդ. 6):

Յօդ. 3. — Վարժարանն առանց թոշակի կ'ընդուն-

նի աղգային մանկալին թէ՛ կաշող և թէ՛ անկարող.
դպրոցական առարկայք ձրի կը տրուին վկայեալ
աղքատաց, իսկ կարողք սլարտին վճարել յիշեալ
առարկայից գինը:

Ծնողաց վիճակի վկայութիւնը Աղգ. Վարչութեան
արտօնագրոյն մէջ կ'հաստատուի:

Գ.

ՊԱՐՏԱԼՈՐՈՒՄԻՆԻ ԿԱՅԻՆՔՆԵՐՍԱՅ.

Յօդ. 4. — Ամեն աշակերտ պարտաւոր է՝

Ա. ժամանակացոյցի համեմատ դպրոցի բացման
և փակման ժամերուն ճշգրտութեամբ հե-
տեիլ (տես յօդ. 13):

Բ. Երբէք բացակայ չ'լինիլ առանց բանաւոր
պատճառի զոր պէտք է հաստատէ իր ծնո-
ղաց կողմէ առ Տնօրէն: Առանց բանաւոր
պատճառի յաճախակի բացակայ գլու-
նուող աշակերտք կ'մերժուին վարժարա-
նէս:

Գ. Դպրոցի հիմնական և ներքին կանոնաց և
պաշտօնէից հրահանգներուն կատարեալ
հնազանդիլ:

Դ. Մաքրապահութեան բոլոր օրէնքներն յար-
դել, նոյնպէս և մաքուր հայերէն խօսիլ:

Ե. Դպրոցի կահ կարասիքն, գիրքերն և գործիքներն չ'խանդարել, չ'աւրել. միշտ ամեն սխալմունքէ և անկարգութենէ զգուշանալ և ճշգիւ կատարել իւր ամեն բարոյական և ուսումնական պարտաւորութիւնքն:

Դ.

Ծնողք.

Յօդ. 5. — Ծնողք, որ փափագին իրենց զաւակներն Վարժարան դրկել, պարտին տեղեկանալ սոյն պայմանաց և ուսմանց ծրագրին. առ այս կը դիմեն տեղոյս Առաջնորդ արանի Դիւանատունն ուր ձրիաբար կ'ստանան կանոնադրոյս տպեալ մի օրինակն:

Յօդ. 6. — Ծնողք, որ կ'փափագին իրենց զաւակաց համար ընդունելութեան արտօնագիր ստանալ, պարտին դիմել իրենց զաւակով յԱռաջնորդարան և ճշգիւ պատասխանել հարցուած տեղեկութեանց (1):

(1) Արժանագրոյն մէջ քանակայի մը ներկայութեամբ կը հաստատուի եւ կը նշանակուի տղուն անունը, մականունը, ծննդավայրը, թէ պատուաստեալ է կամ ոչ, տարիքը, թէ արդէն ուրիշ դպրոց յաճախած է կամ ոչ, ուր արհեստ ու վիճակը, եւն: Ծնողք այս արժանագրով Տնօրէնի կը ներկայեն իրենց զաւակն զոր անմիջապէս կրնոյն ի վարժարան երէ արժանագիրն համաձայն է Կանոնագրիս 2րդ լօղուածի տրամադրութեան:

Յօդ. 7. — Ծնողք պարտաւոր են իրենց զաւակաց
բացակայութեան պատճառը Տնօրէնին հաղորդել:

Յօդ. 8. — Ծնողք պարտաւոր են իրենց զաւա-
կաց մաքրապահութեան հոգ տանիլ, տան և փողոցի
մէջ ունեցած վաւրմանց մասին տեղեկութիւն տալ
Տնօրէնին և ըստ ամենայնի ջանալ որ իրենց զաւա-
կունք Վարժարանի կանոնաց համաձայն ընթացք
ունենան և յարգեն իրենց դասերն ու դասատուներն:

Յօդ. 9. — Ծնողք, որ կամին իրենց զաւակաց
կամ Վարժարանի վեշաբերեալ դէպքի կամ հարցի
մ'առթիւ խնդրամատոյց լինել առ Ազգ. Վարչու-
թիւն, պարտին գիմել առ Կրթական Խորհրդական:

Յօդ. 10. — Արդէն հրաժարեալ կամ հրաժա-
րեցուցեալ աշակերտի մը ծնողք որ կամին վերստին
Վարժարան ուղարկել իրենց զաւակն, պարտին
գիմել առ Կրթական Խորհրդական. ընդ ունեւորութեան
սովորական արտօնագիրն՝ այս պարագայիս՝ աշակեր-
տին վերընդունելութեան չ'կրնար ծառայել:

Յօդ. 11 — Ծնողք, որ առանց բանաւոր պատ-
ճառի մը կամին դպրոցի վեցամեայ չրջանի ամբող-
ջական բոլորմանէն յառաջ իրենց զաւակներն հրա-
ժարեցնել Վարժարանէս, իրաւունք չ'ունին նոցա

մասին որ'և է դպրոցական վկայական մը պահանջելու :

Ե.

Վարձատրութիւն եւ պահիժ.

Յօդ. 12. — Այն աշակերտն որ վարժարանի կանոնաց հնազանդ է, բաշի վարք ունի և կ'յառաջդիմէ ուսմանց մէջ, արժանի է վարձատրութեան :

Վարձատրութեան աստիճաններն են.

Ա. Բարի նիշ.

Բ. Բարի նիշերու համեմատ մրցանակ.

Գ. Հրապարակային գովեստ Տնօրէնի կողմէ.

Դ. Պատուոյ տախտակի վրայ արձանագրութիւն.

Ե. Գոհութեան վկայագիր :

Յօդ. 13. — Բացառիկ կերպով վարձատրութիւն կ'որուի այն աշակերտաց որք ամսուան մէջ բնաւ բացակայութիւն չեն ունեցած և կամ թէ 'ի վարս և յուսմունս նշանաւոր կ'հանդիսանան :

Յօդ. 14. — Աշակերտ մը եթէ վարժարանի կանոնաց հակառակ վարուի, իւր վարքն յոռի և ուսմանց մէջ յետադէմ է, յետ յորդորի և աղկարարութեան պատժոյ կ'արժանանայ :

Պատժոյ ատօրճաններն են.

Ա. Յոռի նիշ.

Բ. Յոռին կանգնում:

Գ. Զբօսանքէ զրկում:

Դ. Գրաւոր պատիժ.

Ե. Ուշ ճաշել կամ չորաշեկ հաց.

Զ. Հրապարակային պարտաւ.

Է. Պատոյ տախտակէն տրտաքսուիլ.

Ը. Ծնողոց մասնաւոր յայտարարութիւն յան-
ցանքին տեսակը բացատրող.

Թ. Առանձնապահութիւն.

Ժ. Արտաքսում:

Յօդ. 15. — Ինչպէս վարձատրութեան նայեալէս
և պատժոյ մասին բացատրիկ կերպով խիստ ծանր
յանցանքներու պատիժն ՚ի դործ կը դրուի Տնօրէնի
կողմէ, կըթախան Խորհրդականի գիտակցութեամբ:

Զ.

Փամանակացոյց.

Յօդ. 16. — Վարժարանի բացման և փակման
ժամանակացոյցն, ըստ եղանակաց տարւոյն, հաստա-
տուած է հետեւեալ կերպով:

	ԲԱՅՈՒՄ	ՓԱԿՈՒՄ	ՏԵՒՈՂՈՒ- ԹԻՒՆ
	Ժամ	Ժամ	Ժամ
Սեպտեմբեր, հոկտ., նոյեմբ.	7 1/2	4 1/2	9
Դեկտեմբեր, Յունի., փետր.	7 1/2	4	8 1/2
Մարտ, Ապրիլ, Մայիս.....	7 1/2	5	9 1/2
Յունիս, Յուլիս.....	7	5	10

Է.

Հանգստեան օրեր.

Յօդ. 17. — Վարժարանը զոյ մնալու սահման-
եալ օրերն են.

Կիրակի ամբողջ օրն.

Հինգշաբթի կէս օրէն յետոյ.

Տալեկան արձակուրդի օրերն և հետեւեալ տօն
օրերն.

Կադանդ օր 1

Ս. Ծնունդ „ 3

Վարդանանց հինգշաբթին „ 1

Մեծ բարեկենդանի շաբաթ օրն „ 1

Մեծ պահքի առաջին երկուշաբթին „ 1

Տեառներնդ առաջ „ 1

Աւագ չարթու վերջին երեք օրերն	օր 3
Զատիկ (կիրակէն չհաշուելով)	” 2
Աւետումն Ս. Աստուածածնի	” 1
Գիւտ հշխարաց Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի	” 1
Սրբոց թարգմանչաց Սահակայ և Մեսրոպայ	” 1
Վարդաշատի երկրորդ օրն	” 1
Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի բշ. օր	” 1
Խաչկերացի բշ. օր :	” 1

Ը.

Հարցախնուրիւնք. — Մրցանակաբաւխի հանդես. —
Տարեկան արձակուրդ. — Տարեբազմ.

Յօդ. 18. — Վարժարանի մէջ երկու հարցաբն-
նութիւն տեղի կ'ունենայ. առաջինը՝ մասնաւոր կամ
կիսամեայ՝ Յուլիս ամսոյ առաջին եօթնեկէն մէջ,
որմէ անմիջապէս յետոյ կ'սկսի տարեկան մեծ աշ-
խատւոյն՝ Յուլիս 15էն և կ'ըրանայ Օգոստոսի վերջը.
երկրորդն՝ տարեկան՝ մրցանակաբաւխի հանդէսով,
Ապրիլի առաջին կիսամեայն մէջ, որմէ անմիջապէս
յետոյ կ'սկսի վարժարանական տարեշրջանը :

Թ.

Արձանագրութիւնք.

Յօդ. 19. — Վարժարանս պարտի ունենալ հե-
տեւալ օրագրութիւններն և ածմուկներն.

Ա. Տօմար աշակերտութեան, ուր կ'արձանա-
ղրութիւն աշակերտաց մուտքն, ելքն, տարիքն
եւն.

Բ. Տօմար ընդհանուր արձանագրութեան, ուր
կ'նշանակուին պարտաշահեցութիւնք, դա-
սաստուայ դիտողութիւնք, տրուած պա-
տիժք, այցելութիւնք և դպրոցի վերաբեր-
եալ ամէն գէպք.

Գ. Օրագրութիւն ուսմանց, ուր կ'արձանագրուին
օր աւուր աւանդուած դասերու բովանդա-
կութիւնք.

Դ. Օրագրութիւն ուսմանց նիշերու.

Ե. Օրագրութիւն բացակայութեանց և վարուց.

Զ. Տեար ներկայութեան ընդհանուր պաշտօ-
նէից.

Է. Տեար գոյից և գրեանց.

Ը. Տեար հարցաքննութեանց :

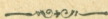
Ժ.

Ներքին Կանոնագիր.

Յօդ. 20. — Վարժարանս ունի ներքին Կանո-
նագիր մը՝ դժող աշակերտաց կրօնական, աղգային,

բարոյական, ուսմանց ու վարույց և առողջապահա-
կան ընդ հանուր պարտաւորութեանց մանրամասնու-
թիւնը :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԺԱ.

Կազմակերպութիւն դպրոցական պրսօնէից.

Յօդ. 21. — Վարժարանիս Ուսմանց Յայտագրի
դորձագրութիւնը կաւելի ընելու համար, Ազգային
Վարչութեան կողմէ հաստատուած պաշտօնաւարդ
թիւն է եօթ, որոց պաշտօններն են.

Տնօրէն. — Հայերէնի Ա. դասատու.

Վարիչ. — " Բ. " և Հայնաւոր.

Վարչունի. — Մանկավարժ և Հեռագործի
դասատու.

Քահանայ. — Կրօնագիտութեան և բարոյագի-
տութեան դասատու.

Աւարներէնի դասատու.

Քրանսերէնի " .

Տնօրէն-Դռնապան :

ԺԲ.

Պատժոցն եւ պարտաւորութիւնն.

ՏՆՅՈՐԷՆ

Յօդ. 22. — Հայերէնի առաջին ուսուցիչն Տնօրէնի պաշտօնն կ'վարէ միանգամայն ։

Յօդ. 23. — Տնօրէնը պարտաւոր է գտնուիլ 'ի վարժարանի բացման ժամէն յ'կէսօր եւ յետ կիսաւոր ժամը երկուքէն յարձակուրդ ։

Յօդ. 24. — Տնօրէնի պաշտօնն եւ պարտաւորութիւնքն են.

Ա. Հսկել Կանոնադրիս եւ Ուսմանց Ծրագրի անթերի դործադրութեան եւ հոգ տանիլ դպրոցի ընդհանուր բարեկարգութեան վրայ ։

Բ. Հսկել բոլոր պաշտօնէից բարւոք ընթացից ինչպէս նաեւ նոցա պարտականութեանց անթերի կատարման վրայ ։

Գ. Տեղեկագրել Կրթական Խորհրդականի եթէ պաշտօնեայ մը պարտազանց գլտնուի ։

Դ. Ըստ եղանակաց տարւոյն սահմանել դասաւանդութեանց ժամանակացոյցն ։

- Ե. Այցելել ոչ եւ է ժամու մէջ վարժարանի
դասաւանդներն, որահներն եւ ամեն վայրերն՝
մաքրապահութեան եւ կարգապահութեան
վրայ հսկողութիւն կատարելու համար :
- Զ. Տալ պէտք եղած հրահանդներն դպրոցի
ընդհանուր պաշտօնէից, ըստ տրամադրու-
թեան Ամենապրիւս եւ համաձայն Ուսմանց
Ծրագրի :
- Է. Պատրաստել եւ գործադրել դպրոցի աշա-
կերտաց Ներքին Ամենապրիւս ըստ 20րդ
յօդուածի տրամադրութեան :
- Ը. Ուսուցչաց կարծիքն առնուլ վարժարանի
բարեկարգութեան վերաբերեալ խնդրոց
մասին եւ գէթ ամիսը մէկ անգամ՝ զանոնք
ի ժողով դումարել դպրոցի մէջ, ուսմանց
ընթացքին եւ կրթական եղանակաց ու
մէթոտներու վրայ կարծեաց փոխանա-
կութիւն ընելու համար :
- Թ. Հսկել վարժարանի մէջ բռնուած օրագրու-
թեանց եւ արձանագրութեանց կանոնաւո-
թեան վրայ :
- Ժ. Իւրաքանչիւր առարկայի վերաբերեալ դա-
սողըքերն որոշել Կեդր. Ուսումնական
Խորհրդէն ընդունուած դասագրքերէն՝
խորհրդակցաբար Կրթական Խորհրդա-
կանին, եւ ի հարկին դասաւանդութեանց
եղանակներն բացատրել :

Յօդ. 25. — Տնօրէնը կրնայ յաշաբերութեան մանեկ աշակերտաց ծնողաց հետ՝ գրութեամբ կամ քահանայի միջոցաւ՝ ի մասին անոնց բացակայութեանց, վարուց կամ ուսմանց վերաբերեալ խնդիրներու :

Յօդ. 26. — Տնօրէնը պատասխանատու է դրացրոցական գոյից և դրեանց որոց ցուցակն ինք պարտաւոր է բռնել, նոյնպէս պարտի օրինաւորապէս գործադրել դպրոցական առարկայից մատակարարութիւնը և ամեն ամսագլուխ ծախուց հաշիւը՝ ֆարթիւրներով միասին՝ ներկայել առ Կրթական Խորհրդական :

Յօդ. 27. — Տնօրէնը վարժարանի մասնաւոր և տարեկան հարցաքննութիւնքը և մրցանակաբաշխի հանդէսը կատարելու համար պէտք եղածն ի գործ կ'դնէ :

Յօդ. 28. — Տնօրէնը դպրոցական տարեդարձին առթիւ վարժարանի տարեշրջանին տեղեկագիրն կը պատրաստէ և կ'ներկայէ Կրթական Խորհրդականին :

Յօդ. 29. — Թէ՛ Կանոնադրիս գործադրութեան մասին գիւրութիւն և միջոց տնէնալու և թէ՛ նոյնին

մէջ չ'նախատեսուած պարագայից առթիւ հրահանգ
ստանալու համար Տնօրէնը պարտի դիմել առ Կրթա-
կան խորհրդական :

ՎԱՐԻՉ ԵՒ ՎԱՐՁՈՒՀԻ

Յօդ. 30. — Վարիչի և վարչուհւոյ պաշտօնն և
պարտաւորութիւնքն են.

Ա. Ամեն առտու, ըստ ժամանակացոյցի, դպրո-
ցի բացման ժամէն մէկ քառորդ առաջ
ներկայ դանուիլ անդ, կէսօրուան ճաշը
դպրոցի մէջ ընել և արձակումէն յետոյ
մեկնիլ :

Բ. Մասնաւոր տետրակ մը բռնել որու մէջ պէտք
է նշանակէ բացակայից անունները ինչպէս
նաև օրական վարուց նիշերը :

Գ. Աւանդել Ուսմանց Ծրագրի առաջին երկու
տարիներու (տարրական դասընթացք)
վերաբերեալ դասերն ըստ հրահանգաց
Տնօրէնի :

Դ. Աշակերտաց համար սահմանուած ներքին
կանոնագրի գործադրութեան խստիւ հրա-
կել, ինչպէս նաև ժամանակացոյցի համե-
մատ դասաւանդութիւնները կատարել :

- Ե. Գործադրել ժամանակացոյցի մէջ նշանակուած գործողութիւնքը և որոշեալ ժամերուն զանգակի ձայնով աշակերտներն հրաւիրել ՚ի դասարան կամ ՚ի զբօսարան ։
- Զ. Աշակուրջ կերպիւ և անխտրութեամբ հսկողութիւն կատարել աշակերտաց վարույ և բարույ վրայ, ինչպէս նաև աշխատասիրութեան, բարոյականի, մաքրութեան և առողջապահութեան պայմանաց վրայ ։
- Է. Յանցաւոր աշակերտներն ենթարկել պատժոյ այն աստիճաններուն որոց գործադրութիւնն իրենց յանձնուած է Տնօրէնի կողմէ և դիմել այս վերջնոյն՝ երբ աշակերտն զգաստացած չէ ։
- Ը. Իրենց տուները դարձունել հիւանդ և անմաքուր տղայքը ։
- Թ. Զբօսանքի ժամանակ հսկել աշակերտաց խաղերուն վրայ ։
- Ժ. Ամեն շաբաթ երեկոյ, կիրակի առաւօտ և տօն օրեր եկեղեցի առաջնորդել աշակերտները, նոյնպէս և Զատիկի, Ս. Ծննդեան և տաղաւարներու՝ հաղորդուելու համար ։
- ԺԱ. Ըստ ամենայնի գործադրել Տնօրէնի կողմէ իրենց տրուած հրահանգները ։

Յօդ. 31. — Վարիչն, միանգամայն ձայնաւոր դասատու, պարտի աւանդել երկսեռ սանուց ազգ. երգեր և մանչ տղոց եկեղեցական երաժշտութիւն, նաև շապիկ հաշնիլ 'ի Ս. եկեղեցւոյ կիրակի և տօն օրեր ⁽¹⁾ :

Յօդ 32. — Վարչուհին բաց 'ի վերոյիշեալ պարտաւորութեանց (30րդ յօդուած) ունի նաև պարտաւորութիւն ուսուցանելու աղջկանց ասեղնագործ, կար և ձև :

Յօդ. 33. — Վարիչն և վարչուհին միանգամայն իբրեւ դասատու՝ պարտին դասաւանդութեանց միջոցին կատարելապէս համակերպիլ Դասատուաց վերաբերող յօդուածոց տրամադրութեան :

ԿՐԾՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱՏՈՒ

Յօդ. 34. — Կրօնագիտութեան և բարոյագիտութեան դասերն աւանդելու պաշտօնը կր.յան ձևով մի արժանաւոր քահանայի զոր կ'կոչէ տեղւոյս Ազգ. Վարչութիւնը Ս. Աստուածածնի եկեղեցւոյ քահանայից դասէն :

(1) Զայնմօր դասասուին պատշաճութիւնքն եւ պատշաճ յեկեղեցւոյ, գծուած են եկեղեցւոյ պատշաճից մասնաւոր կանոնագրոյն մէջ .

Յօդ. 35. — Իշխե այցելու պաշտօնեայ ազգ. վաչժարանիս, պարտի Կանոնագրոյս մէջ դասաւորուաց և պաշտօնէից վերաբերեալ յօդուածոց տրամադրութեան համակերպիլ :

ԴԱՍԱՏՈՒՔ

Յօդ. 36. — Ամեն դասատու պարտաւոր է ըստ ժամանակացոյցի որոշեալ ժամերուն անվրէպ գտնուիլ ի դասարանի և երկեւ աշակերտաց հետ խօսիլ այն լեզուաւ զոր կ'աւանդէ ինք, և չ'մեկնիլ նախ քան զաւարտ իւր դասուց :

Յօդ. 37. — Ամեն դասատու իւր պաշտօնը կը վարէ Տնօրէնի կողմէ իրեն տրուած հրահանգաց և մէթոտին համեմատ և արդարասիրութեամբ ու գործունէութեամբ իւր դասերը կ'աւանդէ :

Յօդ. 38. — Ամեն դասատու պարտաւոր է բռնել օրագիր մը որու մէջ պիտի նշանակէ ամեն օր իր աւանդած դասերու համառօտ բովանդակութիւնը, պարտի ունենալ նաև նիշերու տետրակ մը ուր կ'նշանակուին աշակերտաց վարուց և ուսմանց աստիճաններն :

Յօդ. 39. — Դասախօսութեանց միջոցին աշակերտաց կարգապահութեան, ունկնդրութեան և լռութեան մասին խստապահանջ պարտի լինիլ դասատուն ։

Յօդ. 40. — Դասատուք պարտազանց և անկարգ աշակերտաց անունները պարտին անմիջապէս նշանակել Ուսմանց Օրագրութեան դիտողութեանց սիւնակին մէջ՝ յանցանքին տեսակով. եթէ աշակերտն այսու չ'զգաստանայ, պատժոյ երկրորդ և երրորդ աստիճանները կ'զործադրէ (յուրինիչ և յոտին կանգնում), և եթէ դարձեալ անուղղայ մնայ և դասարանի բարեկարգութիւնը խանգարէ, այն ատեն դասարանէ կ'արտաքսէ զայն՝ Տնօրէնին իմաց տալով ։

Յօդ. 41. — Ամեն դասատու պարտաւոր է մարդավարութեամբ վարուիլ աշակերտաց հետ, անվայել բառերով չ'սաստել և 'ի մի բան՝ բարեկրթութեան և բարոյականի կենդանի օրինակ լինիլ անոնց ։

Յօդ. 42. — Դասատուք պարտին Տնօրէնին դիմել՝ թէ՛ աշակերտաց վարուց և ուսմանց վերաբերեալ կարեւոր խնդիրներու և թէ՛ բացառիկ պաշտպանութեան մասին հրահանգ ստանալու համար ։

ՏՆՏԵՍ — ԴՌՆԱՊԱՆ

Յօդ. 43. — Տնտեսը պարտի գիտնալ հայերէն խօսիլ :

Իր պարտականութիւնքն են.

Ա. Դպրոցի բացմանէ մէկ ժամ յառաջ գտնուիլ անդ՝ իր ներկայութիւնն անհրաժեշտ է մինչև արձակուրդ :

Բ. Յետ արձակուրդի վարժարանի ամբողջ վայրերը մաքրել :

Գ. Ամեն առաւօտ դարակներու, նստարաններու և սեղաններու վրայէ փոշիները մաքրել և սրահներն և բակերը ջրել :

Դ. Ամիսը մէկ անգամ վարժարանն ամբողջ մաքրել լուսամասէ :

Ե. Կէսօրին վարժարանը ճաշող աշակերտաց կերակուրները սեղանատան մէջ զետեղել և եթէ փնասակար ուտելիք մը կայ՝ Տնօրէնին իմաց տալ :

Զ. Զրերու կարանները, սափորներն և գաւաթները կատարեալ մաքրութեան մէջ պահել :

Է. Այցելուաց գալուստն իմացնել Տնօրէնին :

Ը. Դպրոցի դուռը փակել գասախօսութեանց սկսելու միջոցին և առանց Տնօրէնի հրամա-

նին չ'ձգել որ աշակերտ մը դուրս ելնէ
արձակուրդէն առաջ :

Թ. Կատարեալ հնազանդութիւն պարտի ունե-
նալ առ Տնօրէն և ճշդիւ կատարել նորա
հրամանները թէ՛ ի վարժարանի և թէ՛
վարժարանէ դուրս :

ԺԳ.

Ընդհանուր քաւարութիւնք պաշտօնեից վրայ

Յօդ. 44. — Դպրոցի պաշտօնեայք կ'ընտրուին
Կրթական Խորհրդականի ձեռամբ և Ազգ. Վարչու-
թեան հաւանութեամբ : Իրենց ամսաթուղակը կը
վճարուի Ազգ. սնտուկէն՝ Կրթական Խորհրդականէ
ստորագրեալ ցուցակի մը վրայ իրենց անդ ոլորագրոյն
փոխարէն :

Յօդ. 45. — Պաշտօնեայք երկու դասի կ'ըաժ-
նուին, Մնայուն և Այցեցում : Առաջիններն պարտին
մնալ ի վարժարանի սուբոդջ օրն, իսկ վերջիններն
ժամանակացոյցին մէջ որոշուած ժամերուն :

Յօդ. 46. — Ամեն պաշտօնեայ պարտի ամէն օր
ստորագրել ներկայութեան տետրին մէջ :

Յօդ. 47. — Առանց բանաւոր պատճառի բացակայութիւնը պարտազանցութիւն կ'նկատուի: Բանաւոր պատճառք են՝ հիւանդութիւնը և պաշտօնէին կամքէն անկախ պարագայ մը, դէպք մը, զոր պէտք է Տնօրէնին գրով իմացնել և ի հարկին ապացուցանել: Որեւիցէ բացակայութիւն որ Տնօրէնին իմաց տրուած չէ՝ անբանաւոր կ'նկատուի: Տնօրէնն ուղղակի կ'ըրթական Խորհրդականին կ'հաղորդէ իր բացակայութեան պատճառը:

Յօդ. 48. — Մնայուն պաշտօնէից պաշտօնատեղութեան տարեշրջանը կ'սկսի մեծ արձակուրդի լրանալուն հետեւեալ օրն (Սեպտեմբ. 1էն) և կ'վերջանայ Յուլիս 15ին:

Յօդ. 49. — Արձակուրդի սկիզբը մնայուն պաշտօնեայք կ'ըթական Խորհրդականի կողմէ կ'ստանան յաջորդ. շրջանի մէջ իրենց պաշտօնի շարունակութեան համար գրաւոր հրահանգներ: Հակառակ պարագայի մէջ, այսինքն երբ մնայուն պաշտօնեայ մը որ'և է գրաւոր հրահանգ չ'ստանար կ'ըթական Խորհրդականի կողմէ, ինքզինքը պարտի նկատել իբր հրաժարեալ և միայն իրաւունք կ'ունենայ արձակուրդի թոշակներուն:

Յօդ. 50. — Այցելու դատաւորք, որ առ ժամանակեայ են, արձակուրդի թոշակաց իրաւունք չ'ունին՝ եթէ առնուազն 12 ամիս պաշտօն վարած չեն ՚ի վարժարանի (չ'հաշուելով արձակուրդի ամիսները) :

Յօդ. 51. — Թէ՛ մնայուն և թէ՛ այցելու պաշտօնեայք եթէ հրաժարիլ ուզեն, պարտին առնուազն ամիս մ'առաջ իրենց հրաժարականն հաղորդել գրաւորապէս Կրթական Խորհրդականին՝ միջոցաւ Տնօրէնի, իսկ Տնօրէնն ուղղակի. հակառակ պարագայի մէջ կ'տուժեն մէկ ամսական և բարոք պաշտօնախորտ թեան վկայագիր ստանալու իրաւունքէն կ'զրկուին :

Յօդ. 52. — Պաշտօնեայք 41րդ յօդուածի համեմատ աշակերտաց հետ վարուելու պարտաւոր լինելով, բացարձակապէս և խստիւ արգիլեալ է իրենց գանիւ պատժել աշակերտներն :

Յօդ. 53. — Կանոնադրի որեւէ տրամադրութեան հակառակ վարուող պաշտօնեայ մը պարտազանց կը նկատուի :

Պաշտօնէի մը պարտազանցութեան դէմ պատժական օրինադրութեան աստիճաններն են հետեւեալք.

Ա. Աղդարարութիւնք

Բ. Ամսականի զեղջում

Դ. Ամսականի դադարում՝ պաշտօնի շարունակութեամբ:

Դ. Պաշտօնէ դադարում:

Բացառիկ և ծանր յանցանքի մը պարագային վերոյիշեալ աստիճանները զանց կ'առնուին:

Յօդ. 54. — Պաշտօնեայ մը որ կամի իւր պաշտօնի վերաբերեալ հարցի մը համար խնդրամատոյց լինիլ առ Ազգային Վարչութիւն, պարտի նախ դիմել Կրթական Խորհրդականի՝ միջոցաւ վարժարանի Տնօրէնին:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԾՐԱԳԻՐ ՈՒՍՄԱՆՅ

ԽՈՐԷՆԵԱՆ ԵՐԿՍԵՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ Ի ԳԱՀԻՐԷ

ՏԱՐԻՔ ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ 6 — 12

Աւանդելի ուսմանց բովանդակութիւն

Կրօնք եւ քարոյացիսութիւն

Հայերէն լեզու

Արաբերէն լեզու

Փրանսերէն լեզու

Թուաքանութիւն

Ազգ. պատմութիւն

Աշխարհագրութիւն

Երաժշտութիւն

Ասեղնագործ, կար, ձեւ

Մարմնամարզութիւն

ԵՐԶԱՆ	2 տարի	3	4
1. Տարրական դասընթացք.	2	2	2
2. Միջին			
3. Բարձրագոյն			

Ի. ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ա. ՏԱՐԻ

(ՏԱՐԻՔ ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ 7)

Հայերեն լեզու. — Այբենարան — Հեղողութիւն
— Ընթերցանութիւն — Բացատրութիւն թանձրա-
ցեալ բառերու նշանակութեան — Ժանօթ առար-
կայից վրայ հարց-պատասխան — Բառագիտութիւն
— Գրավարժութիւն :

Կրօնք. — Տէրունական աղօթք — Բարոյավէպք —
խրատք :

Թիւ եւ հաշիւ. — Ծանօթութիւն թուանշանաց —
համբել — թիւ գրել ու կարդալ — մշակութիւն
1—10 թուոց — մտաւոր հաշիւներ :

Հայերեն խօսակցութեան վարժեցնել մանուկ-
ներն՝ զուարճալի բարոյավէպներ պատմելով եւ
պատմել տալով — Գոյ ընել տալ ծանօթ առար-
կայից անուններ :

Բ. ՏԱՐԻ

(ՏԱՐԻՔ ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ 8)

Հայերէն շեզու. — Ընթերցում առողջանութեամբ
և բացատրութեամբ իմաստից — կազմութիւն պարզ
նախադասութեանց — բառագիտութիւն — ուղ-
ղագրութիւն — օրինակութիւն — ուսումն 'ի բերան
փոքր ոտանաւորներու և արձակ հաստուածոց :

Կրօնք. — Աղօթք — Ս. Գրոց պատմութիւն —
առ ծնողս և առ ընկերս պարտաւորութեան յորդորող
խրատներ :

Թուաբանութիւն. — Մշակութիւն 1—100 թուոց
— չորս գործողութիւնք մտաւոր և գրաւոր — պարզ
խնդրոց լուծում :

Գրաւարժութիւն. — Պարզ գիր — գլխագիր՝
գրատախտակի և տետրի վրայ :

2. ՄԻՋԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅՔ

Գ. ՏԱՐԻ

(ՏԱՐԻՔ ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ 9)

Հայերէն լեզու. — Ընթերցում՝ առողանութեամբ
և բացատրութեամբ — բառագիրութիւն — ուղ-
ղագրութիւն — օրինակութիւն — քերականական
հրահանգ — աստիճանաբար աւանդ ում աշխարհիկ
լեզուի քերականութեան ութն մասանց բանի —
ուսումն ի բերան առարկայից, ոտանաւորներու, ևլն :

Կրօնի. — Ս. Գրոց պատմութիւն, հին և նոր կտա-
կաւանաց գլխաւոր մասերը՝ բերանացի :

Աշխարհագրութիւն. — Տեղական — Եգիպտոսի
քաղաքական բաժանմունք — գլխաւոր քաղաքներ,
բերք, օդ, ջուր, ևլն — Գահիրէի վրայ ամփոփ սեղե-
կութիւնք :

Ազգ. պատմութիւն. — Հայկազանց և Արշակունեաց
գլխաւոր մասերը՝ բերանացի :

Գեղազրութիւն. — Վարժութիւն հասարակ գրե-
րու — պարզ գլխագիր ։

Արարեւել լեզու. — Ծանօթութիւն տառերու —
հեղուղութիւն — ընթերցում — գրավարժութիւն ։

Ֆրանսերէն լեզու ⁽¹⁾. — Ծանօթութիւն տառերու
— հեղուղութիւն — ընթերցում — բառերու և
բայերու ուսումնս 'ի բերան — գրավարժութիւն ։

Երաժշտութիւն. — Ազգային և եկեղեցական երգեր
— վարժութիւն փոխերու ։

Դ. ՏԱՐԻ

(ՏԱՐԻՔ ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ ԻՕ)

Հայերէն լեզու. — Շարունակութիւն նախորդ
տարուան առարկայից — քերականաճական վերլու-
ծութիւն — շարադրութիւն պատմական պարզ
նիւթոյ վրայ ։

(1) Ֆրանսերէն լեզուի ուսումնս կ'սկսի Գ. տարւոյ երկրորդ վեցամսէին ։

Կրօնի. — Ս. Գրոյ պատմութիւն — Քրիստոնէա-
կան մանր ուսմունք:

Թուաքանութիւն. — Կրթութիւն ամբողջ թուոյ
— Կոտորակներ — Խնդրոյ լուծում:

Աշխարհագրութիւն. — Եւրոպա և Ասիա հա-
մառում:

Ազգ. պատմութիւն. — Մարդսէպիւնք և Բագրա-
տունիք:

Գեղագրութիւն. — Նրբագիր — գլխագիր:

Արարներէն յեզու. — Ընթերցում — քերականա-
կան ծանօթութիւնք — ուղղագրութիւն — գրավար-
թութիւն — բառագիտութիւն — զրուցատրութիւն:

Ֆրանսերէն յեզու. — Ընթերցում — շարունա-
կութիւն նախորդ շրջանի առարկայից — քերակա-
նական կրթութիւնք — ուղղագրութիւն — գրա-
վարթութիւն:

3. ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ե. ՏԱՐԻ

(ՏԱՐԻՔ ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ II)

Հայերէն լեզու — Ընթերցում առողանու
թեամբ և բացատրութեամբ — գրաբար քերա-
կանութիւն յիշս — Թարգմանութիւն գրաբարէ
աշխարհիկ՝ Աւետարանէ — քերականական վերլու-
ծութիւն — շարդգրութիւն — պարզ նամակա-
դրութիւն — ուղղագրութիւն — ուսումն ՚ի բերան
հատրնաիր հաստուածոյ — համառօտ պատմութիւն
հայ գրականութեան :

Կրօնի. — Ս. Գրոյ պատմութիւն — քրիստոնէական
— բարոյախօսութիւն :

Թուաքանութիւն. — Կրկնութիւն կոտորակաց —
պարզ և բաղադրեալ երեքի կանոն — մեղրական
դրութիւն համառօտ :

Աշխարհագրութիւն. — Ափշիկէ — Ամերիկա :

Ազգ. պատմութիւն. — Ռուբինեանք և ժամանակակից պատմութիւն :

Արաքերէն լեզու. — Ընթերցում — թարգմանութիւն — բառագիտութիւն — քերականութիւն — ուղղագրութիւն — պարզ նամակագրութիւն — գեղագրութիւն :

Ֆրանսերէն լեզու. — Ընթերցում բացատրութեամբ — թարգմանութիւն — քերականութիւն — վերլուծութիւն — ուղղագրութիւն — ուսումն 'ի բերան — գեղագրութիւն — զրույցատրութիւն :

Զ. ՏԱՐԻ

(ՏԱՐԻՔ ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ 12)

Հայերէն լեզու. — Նախորդ տարուան առարկայից շարունակութիւն — գրաբար քերականութիւն ցվերջ — վերլուծութիւն քերականական և տրամաբանական — շարագրութիւն — թղթակցութիւն — ուսումն 'ի բերան ազգային և օտար ընտիր մատենագրաց հատուածներու — շարունակութիւն հայ մատենագրութեան — գրագիտութիւն համառօտ :

Կրօնի. — Բարոյագիտութիւն — ուսումն պարտուց:

Թուարանութիւն. — Կրկնութիւն նախընթաց տարւոյ դասերուն — արեւտրական հաշիւք, ընկերութեան, տոկոսի, զեղչի, ևն:

Աշխարհագրութիւն. — Ընդհ. կրկնութիւն նախորդ դասուց — Ովկիանիա և նոր Հայաստան:

Ընդհ. սրահմութիւն. — Հին, միջին և նոր պատմութեան գլխաւոր դէպքեր:

Արարեւելն յեզո. — Ընթերցում բացատրութեամբ — Թարգմանութիւն — Թղթակցութիւն — քերականական կրթութիւն — համաձայնութիւն — վերլուծութիւն — ուղղագրութիւն — դեղագրութիւն:

Ֆրանսերէն յեզո. — Ընթերցում բացատրութեամբ — Թարգմանութիւն ֆրանսահայ և փոխադարձ — շարադրութիւն — քերականութիւն — համաձայնութիւն — վերլուծութիւն քերականական և տրամաբանական — ուղղագրութիւն — զրուցատրութիւն:

ԹԻԻ 688. — Խորհնեան Ազգային երկսեռ վարժարանի
սոյն կանոնադիրս յետ քննութեան, ինչ ինչ յաւելումներով
որք նշանակեալ են ի լուսանցքին, վաւերացեալ է Ազգ.
Գաւառ. վարչութեան Պատ. Քաղաքական Ժողովոյ 16/28
Սեպտ. 1895ի նստի մէջ, որու ատենագրութեան մէջ ամբողջ
ջութեամբ ընդօրինակեալ է կանոնադիրս :

ՄՆԱՄ ԱՂՕԹԱՐԱՐ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴ,

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՀԱՅՈՅ

Գանիրէ սեպտ. 19/1 հոկտ. 1895

ԵԳԻՊՏՈՍԻ

ԴԻԻԱՆ ՔԱՂ. ԺՈՂՈՎՈՅ

Ազգ. Գաւառ. վարչութեան

ԹԻԻ 689

Վսեմաշուք

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԷՅ ՇԷՐԻՏՃԵԱՆ,

Կրթական Խորհրդակցան եւ անդամ Քաղաք. Ժողովոյ

Ի ԳԱՅԻՐԷ.

ՎՍԵՄԱՇՈՒՔ ՊԷՅ,

Ինչպէս գիտէք, Ազգային Գաւառական վարչութեան
Քաղաքական Ժողովն իւ 16/28 Սեպտեմբեր 95, նստին մէջ
վաւերացուց Ձեր ջանիւք պատրաստուած վարժարանի նոր

Կանոնադիրն, ուր ամփոփեալ է և Ուսմանց Յայտադիրն և որ արդէն, նախորդ նստի մէջ քննուած էր ի Ժողովին և մէկ քանի յաւելումներ եղած. սոյն յաւելումներն, որք Ձեր կողմանէ ևս ընդունուած են, Կանոնադրի բնագրին վրայ կարմիր մելանով նշանակուած են :

Եւ որովհետեւ յիշեալ Կանոնադիրն իր ամբողջութեամբ ընդօրինակուած է Քաղաքական Ժողովոյ ատենագրութեան տուածսին մէջ, ընդ գրոյս Ձեզ կը վերադարձնեմք բնագիրն, 688 թուով վաւերացեալ ստորագրութեամբ մեր և կնքով Առաջնորդարանիս :

Լի յուսով թէ Ձեր վսեմութեան բաջարթուն հսկողութեան ներքեւ՝ նոյն Կանոնադրի դործադրութիւնն պիտի տայ լաւագոյն արդիւնքներ, շնորհակալեաց և յարգանաց զգացումներով մաղթելով լիակատար յաջողութիւն՝

ՄՆԱՄ ԱՂՕԹԱՐԱՐ

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴ.

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՈՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆԻ

ԵՒ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ա. Վիճակիս ազգային Ընդհանուր Ժողովն, իր 1894 Նոյեմբ. 25/7 Դեկտեմբ. թիւ նստի մէջ, որչաժ է որ 1895 Յունուար 1էն սկսեալ՝ դպրի Թաղական Խորհրդոյ կազմու թիւնն և երկու անգամք աւելնան Քաղաքական Ժողովոյ անդամոց թուոյն վրայ և անոնցմէ մին վարժարանի և միւսն եկեղեցւոյ մատակարարութեան հոգն ստանձնէ՝ ընդ հակա ղութեամբ Քաղաքական Ժողովոյ :

Բ. Կրթական Խորհրդականը կ'փարէ վարժարանի գործերն՝ Քաղաքական Ժողովէն փաւերացեալ Կանոնադրի, Ուսմանց Յայտագրի և Պիւսնէի համաձայն. սակայն Կրթական Խորհրդականն իրաւունք ունի վարժարանի պաշտօնէից տնտեսանոց մասին յաւելում կամ զեղջում առաջարկելու Քաղաքական Ժողովին՝ վարժարանի ընդհանուր ծախսոց յատկացեալ գումարին որոշեալ սահմանին մէջ :

Գ. Վարժարանի պաշտօնեաները կ'անուանուին կամ կ'արձակուին՝ Կրթական Խորհրդականի առաջարկութեամբ և Քաղաքական Ժողովոյ որոշմամբ :

Գ. Վարժարանի սրաշտօնէից ամսականներն ուղղակի Ուսանողարանի Գանձասլետէն կ'վճարուն Կրթական Խորհրդականէ վաւերացեալ ամսական ցանկերու համաձայն: Նոյնպէս վարժարանի այլևայլ պիտոյից ծախքերն Ազգ. սնտուկէն կ'վճարուն՝ Կրթական Խորհրդականէ վաւերացեալ ստացականներով:

Ե. Վարժարանի վերաբերեալ ո՛ր և իցէ խնդիր՝ երբ ուղղակի Քաղաքական Ժողովին կ'ուզայ, Ժողովը զոյն նախապէս կ'յղէ առ Կրթական Խորհրդական և անոր կարծիքն ստանալէ յետոյ կ'ուտայ իր որոշումն և կ'հաղորդէ զոյն Կրթական Խորհրդականին, ի գործադրութիւն:

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՅ

ՄԱՅՆ Ա.

ԵՐԵՍ

Յայտագիր Ուսմանց	3
Պայմանք ընդունելութեան աշակերտաց	4
Պարտաւորութիւնք	5
Մնողք	6
Վարձատրութիւն և պատիժ	8
Ժամանակացոյց	9
Հանգստեան օրեր	10
Հարցաքննութիւնք, Մրցանակաբաշխի Հանդէս, տա- րեկան արձակուրդ, տարեշրջան	11
Արձանագրութիւնք	11
Ներքին կանոնագիր	12

ՄԱՍՆ Բ.

Կազմակերպութիւն դպրոցական պաշտօնէից	14
---	----

ՊԱՇՏՈՆ ԵՒ ՊԱՐՏԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՏԵՐԻՆ	15
ՎԱՐԻՉ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒՀԻ	18
ԿՐՕՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱՏՈՒ	20
ԴԱՍԱՏՈՒՔ	21
ՏԵՏԵՍ-ԴՌԵԱՊԱՆ	23
ԸՆԴՀ. տրամադրութիւնք պաշտօնէից վրայ	24